

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

PROF. DR. METİN AKAR'A ARMAĞAN

(Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 4, Aralık/December 2021)

Muhammet Raşit ÖZTÜRK

Arş. Gör., Erzurum Teknik Üniversitesi
muhammet.ozturk@erzurum.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-0644-1336>

Ahmed'in *Mevlid* Adlı Eserinin Nüshaları

Copies of "Mawlid" By Ahmed

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 05.10.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 28.10.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2021

Atıf/Citation

ÖZTÜRK, M. R. (2021). Ahmed'in *Mevlid* Adlı Eserinin Nüshaları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 2192-2241. <https://doi.org/10.34083/akaded.1005086>

ÖZTÜRK, M. R. (2021). Copies of *Mawlid* By Ahmed. *Journal of Academic Language and Literature*, 5(4), 2192-2241. <https://doi.org/10.34083/akaded.1005086>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

H. Muhammed'e duyulan derin sevgi ve saygının tezahürlerinden biri olarak Arap edebiyatında ortaya çıkan mevlid edebî türü, 15. yüzyılın başlarında Türk edebiyatında da ilk ürünlerini vermiştir. Türk edebiyatında Ahmedî ile başlayan mevlid yazma geleneği, Süleymân Çelebi ile en güzel örneğini bulmuş, devam eden süreçte de yüzlerce mevlid metniyle günümüze ulaşmıştır. Bu mevlid metinlerinden biri de H. 873 (M. 1468-69) yılında yazılmış olan Ahmed'in *Mevlid*'idir. Eski Anadolu Türkçesinin tipik bir edebî ürünü olan bu eser, mevlid edebiyatının da önemli bir halkasını teşkil etmektedir. Ahmed'in *Mevlid*'inin Türkiye ve dünya kütüphanelerinde birçok yazma nüshası mevcuttur. Bu nüshalar, hiçbir çalışmada toplu olarak dikkatlere sunulmamıştır. Bazı kaynaklarda Ahmed'in *Mevlid*'inin nüshalarına dair hatalı kayıtlar da yer almaktadır. Bu çalışmada Ahmed ve *Mevlid*'i hakkında bilgiler verilmiş, *Mevlid*'in Türkiye, Almanya ve Makedonya kütüphanelerinde yer alan toplam 7 nüshası tanıtılmış ve *Mevlid*'in nüshalarına dair hatalı kayıtlar düzeltilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlid, Eski Anadolu Türkçesi, H. Muhammed, Ahmed

Abstract

The mawlid literary genre, which first appeared in Arabic literature as an expression of deep love and reverence for the Prophet Muhammad, first appeared in Turkish literature at the turn of the 15th century. The history of composing mawliids in Turkish literature began with Ahmedî, reached its pinnacle with Süleymân Çelebi, and continues to this day with hundreds of mawlid texts in the works. Ahmed's Mawlid, penned in 873 AH, is one of these mawlid texts (1468-69 CE). This work, which is a typical example of Old Anatolian Turkish literature, also serves as an important link in the Mawlid literature. Many manuscripts of Ahmed's Mawlid can be found in Turkish and international libraries. No previous study has brought these copies to the public's attention. In certain sources, there are also inaccurate records of copies of Ahmed's Mawlid. The present study provides information about Ahmed and his Mawlid, introduces a total of 7 copies of Mawlid in Turkish, German, and Macedonian libraries, and attempts to amend false records regarding the copies of Mawlid.

Keywords: Mawlid, Old Anatolian Turkish, Prophet Muhammad, Ahmed

15. Yüzyıl Türk Edebiyatında Mevlid Edebî Türü

Hız Muhammed'e duyulan sevgi ve saygının bir tezahürü olarak Arap edebiyatında ortaya çıkan mevlid türü¹, Anadolu'da, müstakil eserler verilmeye başlanan 15. yüzyıla gelene kadar birtakım hazırlık aşamalarından geçmiştir. Mevlid türüne benzeyen ilk eser Ahmed Fakih'in (öl. 1252) *Çarh-nâme* adlı eseridir. Bu eser, müstakil bir mevlid metni olmasa da içerisinde mevlid türünü yansıtan bazı beyitler barındırmaktadır. Hatta Süleyman Çelebi'nin (öl. 1422) *Vesiletü'n-Necât*'ının hatime kısmının *Çarh-nâme*'den etkilenilerek yazıldığı düşünülmektedir (Aksoy, 2007, s. 324). 14. yüzyıl şairlerinden olan Erzurumlu Kadı Darîr'in (öl. ?) 1388'de tamamladığı *Sîretü'n-Nebî* adlı eseri de mevlid türünün başlangıcında önemli bir yere sahiptir. Ebu'l-Hasan el-Bekrî'nin *el-Envâr ve Miftâhu's-Surûr fî Mevlidi'n-Nebiyi'l-Muhtâr*² adlı mevlidinin çevirisi olan bu eser, bazı kaynaklarda Türk edebiyatının ilk nesir mevlid örneği kabul edilmektedir (Bakırcı, 2002, s. 114). İçerisinde manzum parçalar da barındıran bu eser, kendisinden sonra yazılmış olan birçok mevlid metnine tesir etmiştir.

Türk edebiyatında mevlid türünün müstakil görünüm arz eden ilk örneği ise, *İskender-nâme* müellifi Ahmedî'ye (öl. 1412-13) aittir. 1407 yılında yazılan *İskender-nâme*'nin içerisinde yer alan *Mevlid*, Türk edebiyatında kaleme alınmış ilk mevlid metnidir (Köksal, 2011, s. 31). *İskender-nâme*'nin bir parçasıymış gibi görünen *Mevlid*'in müstensihler tarafından esere sonradan eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır. *Mevlid*'in sonunda şairin mahlasını zikretmesi ve aşağıda görülen parçada beyit sayısını vermesi, eserin müstakil olarak kaleme alındığının delilleridir (Ünver, 1978, s. 357; Köksal, 2011, s. 32)

¹ Arap edebiyatında, Hassân b. Sâbit (öl. 680?) ile birlikte Kâ'b b. Zühayr (öl. 645) ve Abdullâh b. Revâha'nın (öl. 629) Hz. Muhammed'in övgüsünü konu alan eserleri, mevlid türünün doğmasına zemin hazırlamıştır (Aksoy, 2007, s. 323). Hz. Peygamber döneminde ve vefatından kısa süre sonra yazılmış olan manzum ve mensur siyerler, şemâil-i şerîfler, magâziler ve kaside-i bürdeler, sonrasında yazılmış olan mevlid metinlerine de ilham kaynağı olmuştur (Aksoy, 2007, s. 323). Bu eserler içerisinde en dikkat çeken, İbn İshâk'ın (öl. 767) *Sîre*'sidir. Günümüze, İbn Hişam'ın (öl. 833) ona verdiği son şekliyle intikal eden bu eser (Okıç, 1975, s. 21), Hz. Muhammed'in hayatına dair en klasik eser olup kendisinden sonra yazılmış olan birçok mevlid metnine doğrudan etki etmiştir (Ateş, 1954, s. 4). İsminde "mevlid" ibaresi geçen ilk eser ise Hanbeli âlimi Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzi'ye (öl. 1201) aittir. Meşhur muhaddis ve tarihçi İbn Dihye el-Kelbî'nin (öl. 1235), Erbil atabeyi Muzafferüddin Gökböri'ye sunduğu *Kitâbu't-Tenvîr fî Mevlidi's-Sirâci'l-Munîr* adlı Arapça mevlidi de ilk mevlid metinlerindedir.

² Nihat Sami Banarlı, Kadı Darîr tarafından yazılan *Sîretü'n-Nebî*'nin, İbn İshâk'ın *Sîre*'sinden tercüme edildiğini ifade etmektedir (Banarlı, 1962, s. 14).

*Nice dānedür deşey bu 'ağd-i dūr
Altı yüz ü dağı on beş dānedür (623)*

Ahmedî'nin eserini yazdığı tarihten iki yıl sonra, 1409 yılında ise Süleymân Çelebi, meşhur eseri *Vesiletü'n-Necât*'ı kaleme almıştır. Bu eser, mevlid edebiyatımızın en önemli eseri olarak dikkat çekmektedir. Sade ve külfetsiz bir dille kaleme alınmış olan *Vesiletü'n-Necât*, süs ve yapmacıktan uzak, mübalağasız ve samimi bir edayla (Akkuş & Derman, 2017, s. 17) “*tanzîr ve taklîdi gayrikâbil âsâr-ı makbûleden*” olmayı başarabilmiş bir şaheserdir (Hüseyn Vassâf, 1910, s. 9). Mevlid metinleri arasında öncü metin kimliğiyle ön plana çıkmasının yanında, bir *sehl-i mümteni* olarak da ayrı bir değeri haizdir (Aksoy, 2004, s. 484). Nihad Sami Banarlı, Çelebi'nin eserini, “*aynı ve benzer konularda kendinden önce söylenmiş mevlid manzumelerini bir söyleyiş tekâmülüne*” eriştiren bir *nazire* kabul etmektedir (Banarlı, 1962, s. 11).

Ahmedî ve Süleymân Çelebi'nin eserlerinin yanında, 1437/38 yılında kaleme alınmış olan Ârif'in (öl. ?) *Mevlid*'i, 1458 yılında yazılan Kerîmî'nin (öl. ?) *İrşâd*'ı ve çalışmamızın da konusunu teşkil eden 1469 tarihli Ahmed'in *Mevlid*'i, Türk edebiyatının ilk mevlid metinlerindedir (Köksal, 2011, s. 59-60).

Mevlid Şairi Ahmed

Türk edebiyatında edebî kimliğinin yanında dinî bir kimlikle de karşımıza çıkan *mevlid* türünün önemli müelliflerinden olduğu anlaşılan Ahmed ile ilgili, kaynaklarda ve tezkirelerde ne yazık ki herhangi bilgi mevcut değildir. Onun kim olduğu, ne zaman ve nerede doğduğu meçhuldür. Eserinin yazılış yılından hareketle (1468-69) 15. yüzyılın ilk yarısında doğduğu söylenebilir. Ahmed'in Türk olduğu ve eserini Anadolu'da kaleme aldığı, aşağıdaki beyitlerden anlaşılmaktadır:

*Fârsiden tercüme étdüm Türkiye
Tâ şefâ 'at éde şâh ben Türkiye (1128)*

*Rûmda anı ben ser-âgâz édeyin
Nâleme 'uşşâkı dem-sâz édeyin (718)*

Şairin adının Ahmed olduğu kesindir. *Ahmed* ismi, eserin muhtelif beyitlerinde geçmektedir:

*Miskin Aḥmed bendeḡe nedür vücūd
Bildürivér lutf édüp é baḡr-ı cūd (484)*

*Miskin Aḥmed bendeḡe de ét nazar
Tâ ki ne âlâm ére aḡa ne źar (2390)*

*Ahmedi Ahmedden ayru étme sen
Zîra Ahmed cân-durur Ahmed beden (2394)*

*Miskin Ahmed kadr-i cāhuñda senüñ
Kem-terîdür hâk-i rāhuñda senüñ (3220)*

*Mahrûm étmegil gubârından anuñ
Miskin Ahmed çeşmini yâ Ze'l- 'atâ (3943)*

*É Ra`ûf u Kâdir ü Hay u Ehad
Ahmed-i bî-çāreye eyle meded (3973)*

*Miskin Ahmed bendeñe eyle nazâr
Tâ aña yetişmeye hergiz zarar (4178)*

Şair Ahmed'in kim olduğu hakkında malumat sahibi olamasak da yazdığı eserden hareketle onun meşrebi, eğitimi ve edebî kuvveti hakkında kanaat bildirebiliriz. Ahmed'in bir mutasavvıf olduğu veya büyük bir tasavvufi birikime sahip olduğu, eserinin hemen her bölümünde açıkça görülmektedir. Fenafillah anlayışının en uç boyutlarını gösteren aşağıdaki beyitler, Ahmed'in bir mutasavvıf olduğunu, tasavvufi bir neşve içinde bulunduğunu izhar etmektedir:

*Zât-ı Hağdur belki cân-ı Muştafa
Cümle cāna ol-durur hem reh-nümâ (867)*

*Belki sensin bu görünen cüz ü kül
Sen saña olduñ hağikatde resül (2454)*

*Senligün ü benligün gider tamām
Seni görüp saña söylersin kelâm (2482)*

*Hep hicâbı götürür bu géce Hağ
Seni saña gösterür bu géce Hağ (2487)*

Yukarıdaki beyitlerde görülen tasavvufi neşve, metnin geneline yayılmış durumdadır. *Nûrânî eşyanın üç mertebesi*'nden bahsedilmesi³, her şeyde *imkân* ve *îcâb* adlı iki cihetin bulunduğu vurgusu⁴, *his*, *hayâl*, *'akl*, *kalb* ve *rûh* adı verilen beş

³ “Şöyle bil nûrânî eşyanuñ é cân / Var-durur üç mertebesi bî-gümân” (292)

⁴ “Küllü şeyde var-durur iki cihet / Bilmeyenlerdür bunı bî-ma'rifet” (403) // “Biri imkân biri îcâbdur anuñ / Anla bunı var-ısa 'akluñ senüñ (404)

menzil'in anlatımı⁵, tasavvuftaki üç boyutu anlatan *eb'âd-ı selâse*'nin açıklanması⁶ vd., Ahmed'in bir mutasavvıf olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Ahmed'in ilmi birikimi de takdire şayandır. O; Muhyiddin Arabî (öl. 1240), Gazzâlî (öl. 1111), Şehâbeddîn Sühreverdî (öl. 1234), Zemahşerî (öl. 1144), Muhammed Pârsâ (öl. 1420), Sıgnâkî (öl. 1314), Sadeddîn Teftâzânî (öl. 1390), Kadı İyâz (öl. 1149), Nasîrüddîn Tûsî (öl. 1274), Buhârî (öl. 870) ve Müslim (öl. 875) gibi İslam tarihinin büyük şahsiyetlerinden haberdardır. Bu âlimlerin eserlerinden istifade edildiği aşağıdaki örnek beyitlerde ifade edilmektedir:

*'Uklesinde böyle dâdi Muhy-i Dîn
Nađdarallâhu lihâbe yevme dîn*⁷ (3115)

*Böyle dâr Gazzâlî İhyâda bunı
Terk étmenüz du 'ânuzdan beni* (3505)

*Bunı dahı böyle dâdi Şeyh Şihâb
Yec 'alullâhu lehu'l-hulde'l-me 'âb*⁸ (542)

*Bu hadîş Keşşâfda⁹ zîkr olmış-durur
Ol Habîbden böylece gelmiş-durur* (2693)

*Dâdi böyle Pârsâ fî Faşli'l-Ĥitâb
Cennet olsun anâ merci 'hem me 'âb* (3125)

*Lîki Sıgnâkî Nihâyede Habîb
Dâdi hasta olucağaz ol hasîb* (3338)

*Hem Makâşîd Şerhi içre Sa 'd-ı Dîn
Ba 'zısın naql étدی anuñ bil yakîn* (3139)

*Hâkezâ kâle'l- 'İyâzu fi's-Şifâ
Nađdarallâh vechehu yevme'l-vefâ*¹⁰ (2240)

*Lîki Tûsî i 'tirâz étدی buña
Dâdi tahkîk şübhe gelmişdür baña* (2776)

⁵ "Sende beş menzil koyupdur Kırdigâr / Anları geç tâ ola Hâk âşikâr" (632) // "Evveli hîsdür ikincisi ĥayâl / 'Akl üçüncü k'ol-durur şâhib-cemâl" (633) // "Kalb-durur dördüncü menzil şöyle bil / Rûh bêsincidür ki oldur Hâkka zıl" (634)

⁶ "Çünkü eb'âd-ı selâş buldı ol / Cism-i muṭlağ oldı ol é pür-uşül" (1225)

⁷ "Allah mahşer günü onun yolunu açıp parlatsın."

⁸ "Allah onun cennetteki yerini ebedî eylesin."

⁹ Keşşâf, Mutezile âlimlerinden Zemahşerî'nin (öl. 1144) meşhur tefsir kitabıdır.

¹⁰ "Şifâ'da İyâz şöyle demiştir: (ki Allah ahiret gününde onun yüzünü parlatsın.)"

*Böyle mezkûrdur Şahîhayn içre bu
Sev anı tâ büylasın andan bü (3880)*

Eserini bu büyük isimlerden yaptığı alıntılarla zenginleştiren Ahmed'in Arapça ve Farsçaya da hâkim olduğu, mevlidindeki Arapça ve Farsça beyitlerin yoğunluğundan anlaşılmaktadır. Aşağıdaki örnek beyitlerde bu hâkimiyet açıkça görülmektedir:

*Vehuve haqqun fi'l-hakîka ve'l-cemâl
Leyse fi'l-ekvâni gayru Zi'l-celâl¹¹ (424)*

*Ma şere'l-aḥbâbi kûlû es-selâm
Fesme'û min mu'cizat-ı nûr-ı zât¹² (1033)*

*Kullu mumkin lem yeşum riḥe'l-vücûd
Ye'rifüne hâkezâ ehlu'ş-şuhûd¹³ (3483)*

*Lem yekûn mişlehu kemâle fi'l-enâm
Rabbenâ yessirlehu a'le'l-maḳâm¹⁴ (3903)*

*İnnemâ'l-kevenu ḥayâlun ke's-serâb
Ve'z-zulâli ve'l-'ukûsi ve'l-ḥubâb¹⁵ (4001)*

*Cümle-i zerrât-ı 'âlem nûr-ı o'st
O'st mağz u cümle şüret hest-post¹⁶ (12)*

*Derd-i men bî-şek to mî-dânî yakîn
În zamânem kon devâ derdem bebîn¹⁷ (70)*

*Ger nebûdî 'ışk 'âlem key şodî
Ger nebûdî 'ışk âdem key şodî¹⁸ (146)*

¹¹ “Ve bu doğrudur ki, hakikatte ve güzellikte, evrende Allah dışında hiçbir şey yoktur.”

¹² “Dostlar topluluğu, ‘Selam [ve salat olsun.]’ deyin [ve] zatın nurunun mucizelerinden dinleyin.”

¹³ “Mümkün olan her şey (fani varlıklar), gerçek varlığın kokusunu almamıştır. Şahit olanlar bunu biliyorlar.”

¹⁴ “İnsanlar içinde kendisi gibi kâmil olan yoktu. Allah'ım! En üstün makama onu kolay eriştir.”

¹⁵ “Evren; serap gibi, gölgeler gibi, yansımalar gibi, su kabarcıkları gibi bir hayalden ibarettir.”

¹⁶ “Âlemdaki bütün zerrelere onun nurudur. Varlığın ve suretlerin cümlesinin özü odur.”

¹⁷ “Benim derdimi, hiç şüphesiz, sen yakinen biliyorsun. Bu zamanımda derdimi gör, bana deva ol.”

¹⁸ “Eğer aşk olmasaydı âlem nasıl [mevcut] olabilirdi? Eğer aşk olmasaydı âdem nasıl [mevcut] olabilirdi?”

Ahmed'in Mevlid Adlı Eseri¹⁹

Ahmed'in, dinî ve ilmî birikiminin bir mahsulü olan *Mevlid*²⁰ adlı eseri, H. 873 (M. 1468-69)²¹ yılında kaleme alınmıştır. 15. yüzyıl mevlid metinlerine benzer bir tertiple kaleme alınmış olan eser, Süleymân Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ında da kullanılan ve klasik edebiyatımızın "klasik" vezinlerinden olan remel bahrinin *fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıyla yazılmıştır. Tenkitli metin çalışması neticesinde eserin 4492 beyitten müteşekkil olduğu tespit edilmiştir. Ahmed'in *Mevlid*'inin Türk ve dünya kütüphanelerinde şu an için 7 nüshasının var olduğu bilinmektedir²².

Mesnevi tertibine uygun olarak *Mevlid*, *tevhid* bölümüyle başlamış, *mevlid okutmanın faziletlerinin* anlatıldığı kıssalardan sonra *naat* bölümüne geçmiştir. Ardından sırasıyla *Hz. Muhammed'in mucizeleri*, *nurunun yaratılması*, *dedesi Abdumuttalib'in rüyası*, *Abdullâh ve Âmine'nin evlenmeleri*, *Hz. Muhammed'in doğumu (Merhaba bahri)*, *doğumla birlikte vuku bulan olağanüstü olaylar*, *Peygamber'in sütanesi Halîme'ye verilışı*, *miracı*, *vefatı (Mehdî bahsiyle birlikte)* ve *Hz. Fâtıma'nın vefatı* bahislerine değinilmiş, *dua* talebiyle eser bitirilmiştir.

2. Ahmed'in Mevlid Adlı Eserinin Nüshaları

Ahmed'in *Mevlid* adlı eserinin nüsha sayıları hakkında, kaynaklarda farklı kayıtlar mevcuttur. Necla Pekolcay (1954b, s. 65-66) ve Ahmed Ateş (1954, s. 69-70)

¹⁹ Ahmed'in *Mevlid*'inin *dil incelemesi*, *tenkitli metni ve dizini*, tarafımızca doktora tezi olarak hazırlanmaktadır. İlerleyen sayfalarda Ahmed'in *Mevlid*'inden vereceğimiz örnek beyitler, tenkitli metin çalışması neticesinde elde edilmiş olan beyitlerdir ve beyit numaraları bu dikkatle değerlendirilmelidir.

²⁰ Ahmed, eserine özel bir isim koymamıştır. *Mevlid* nüshalarının sayfaları ve kütüphane katalogları incelendiğinde eserin özel bir isminin olmadığı anlaşılmaktadır. Makedonya Millî Kütüphanesi nüshasının kaydının tutulduğu katalogda eserin adı *Mevlûdu'n-Nebî* şeklinde kayıtlıdır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasının ilk sayfalarında ve kaydının tutulduğu katalogda ise eserin ismi *Mevlidu'n-Nebî aleyhi's-selâm* şeklinde kayıtlıdır. Şehit Ali Paşa nüshasının kaydının tutulduğu katalogda da aynı isim geçmektedir. Süleymaniye Kütüphanesi nüshasının ilk sayfalarında *Mevlid-i Şerîf*, kaydının tutulduğu katalogda *Menkibe-i Mevlid-i Peygâmbere*, İnebey Yazma Eser Kütüphanesi nüshasının kaydının tutulduğu katalogda ise yalnızca *el-Mevlid* kaydı mevcuttur.

²¹ Ahmed'in *Mevlid*'inin zikredildiği birçok çalışmada H. 873 (M. 1468-69) tarihi verilmiş olsa da bazı çalışmalarda hatalı kayıtlar da mevcuttur. Hasibe Mazıoğlu'nun çalışmasında eserin yazılış yılı, H. 877/M. 1469 şeklinde verilmiştir (Mazıoğlu, 1974, s. 33). Bunun gözden kaçan bir hata olduğu, aynı eserin farklı sayfasında düşülmüş olan H. 873 kaydından anlaşılmaktadır (Mazıoğlu, 1974, s. 60). Ahmed'in eserinin telif tarihi, Arslan Tekin'in çalışmasında da yanlış verilmiştir. Tekin, eserin yazılış yılını 1463 olarak vermektedir (Arslan, 1986, s. 3).

²² Ahmed'in *Mevlid*'inin nüshaları ile ilgili bir sonraki başlıkta bilgi verileceği için burada detaya girilmemiştir.

eserin dört nüshası olduğundan bahsetmektedir.²³ Bu nüshalardan ilki, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Türkçe Yazmalar koleksiyonunda “2314” numarasıyla kayıtlı olan nüshadır. İkinci nüsha, Hacı Selim Ağa Kütüphanesinde Asar-ı Cedide koleksiyonunda “1642” numarasıyla kayıtlıdır. Üçüncü nüsha, Süleymaniye Kütüphanesinde Şehid Ali Paşa koleksiyonunda “1956” numarasıyla kayıtlıdır. Pekolcay ve Ateş’in verdiği dördüncü nüsha ise, Raif Yelkenci’nin şahsi koleksiyonunda bulunduğu ifade edilen nüshadır.²⁴

Hasibe Mazıoğlu, *Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler* adlı çalışmasında Ahmed’in Mevlid adlı eserinin altı nüshasından söz etmektedir (Mazıoğlu, 1974, s. 60). Bu nüshalardan üçü, Pekolcay ve Ateş’in de kaydettiği nüshalardır. Fakat Mazıoğlu, Raif Yelkenci nüshasından bahsetmemiştir. Mazıoğlu, Pekolcay ve Ateş’in eserlerinde geçmeyen şu üç nüshayı da zikretmektedir: Şehid Ali Paşa 883, Melikşah 320²⁵, Bursa Genel Kütüphanesi 502. Bu kayıtlardan Şehid Ali Paşa 883 kaydı, hatalı bir kayıttır. Süleymaniye Kütüphanesi Şehit Ali Paşa koleksiyonunda Ahmed’in Mevlid adlı eseri, yalnızca 1956 numarada mevcuttur. 883 numarada ise Arapça bir fıkıh kitabı kayıtlıdır.

Hasan Aksoy, *Eski Türk Edebiyatında Mevlidler* adlı çalışmasında Ahmed’in Mevlid adlı eserinin beş nüshasından bahsetmektedir (Aksoy, 2007, s. 326). Bu beş

²³ Pekolcay, daha sonra yayımladığı *Süleymân Çelebi – Mevlid* adlı çalışmasında, Ahmed’in *Mevlid* adlı eseri için “... eserin 8 yazma nüshası malûmumuz olmuştur.” dese de nüshaların yerleri hakkında bilgi vermemiştir (Pekolcay, 2018, s. 39).

²⁴ Raif Yelkenci’ye atfedilen nüshaya tüm çabalarımıza rağmen erişemedik. Nüshanın fiziksel niteliklerini Pekolcay’ın doktora tezinden aktarıyoruz: “Eb’âdı: 16*21 cm. 54 varak, sahifedeki satır adedi: 15. Kahverengi meşin bir cild içindedir. Kabın cilde bittiği kısım 3 cm. eninde siyah meşindedir. Yazı, beyaz, kalın saykallı kâğıt üzerine, siyah mürekkep ile yazılmış hareketli nesihtir. Kırmızı mürekkep başlıkları yazmak ve karşılıklı iki kısım hâlinde yazılmış olan beyitleri ayıran noktaları koymak için kullanılmıştır. Kitap epey eskimiştir. Kabı harap bir halde olup, içi ve dışı güve yenikleri ile delik-deşik olmuş, bâzı yerleri de kopmuştur. Sahifelerden bâzıları zamanla sararmış, bir kısmının da kenarları yırtılmıştır. Son sahifenin yarısı kopmuştur.” (Pekolcay, 1950, s. 188) “Yazı ve dil husûsiyetleri kitabın epey eski olduğu hissini vermektedir.” (Pekolcay, 1950, s. 188) Pekolcay’ın Raif Yelkenci nüshasında bulunduğunu ifade ettiği şu beyitlerin bizim ulaştığımız 7 nüshanın hiçbirinde olmaması ayrıca dikkat çekicidir: “Dédiler merhabâ é fâhr-ı ‘âlem / Dédiler merhabâ é zühr-i âdem; Dédiler merhabâ é sâh-ı kevneyn / Dédiler merhabâ é mâh-ı kevneyn; Dédiler merhabâ é han-ı devlet / Sağa kul yaraşur erkân-ı devlet; Dédiler yâ Muhammed merhabâ gel / Sa ‘âdet-i sermed merhabâ gel” (Pekolcay, 1950, s. 189-190); “Gel berü é ‘aşk odına yanıcı / Kendüyi ma ‘şükâ ‘aşık şancı; Dinlegil mi ‘râcin ol şâhuñ ‘iyân / ‘Aşık-isen ‘aşk-ıla durma dayan ...” (Pekolcay, 1950, s. 192-196). Pekolcay’ın bu kısımda verdiği örnek beyitlerin çoğu Süleymân Çelebi’nin eserinden alınmış olan beyitlerdir. Ayrıca Pekolcay, *Süleymân Çelebi Mevlidi Metni ve Menşei Meselesi* adlı çalışmasında da Raif Yelkenci nüshasındaki miraç kısmının *Vesiletü’n-Necât*’taki miraç kısmıyla benzer şekilde başladığını ifade etmektedir (Pekolcay, 1954a, s. 62).

²⁵ Bu nüshaya tüm çabalarımıza rağmen erişemedik.

nüşanın üçü, yine Pekolcay ve Ateş'in kaydettiği nüshalardır. Mazıoğlu gibi Aksoy da Raif Yelkenci nüshasından bahsetmemiştir. Bunun yanında Pekolcay ve Ateş'in eserlerinde kaydedilmemiş olan Şehid Ali Paşa 883 ve Bursa İl Halk Kütüphanesi 502 nüshaları, Aksoy'un çalışmasında zikredilmektedir.

M. Fatih Köksal'ın *Mevlid-nâme* adlı kapsamlı çalışmasında, Ahmed'in Mevlid adlı eserinin on beş nüshasından söz edilmektedir. Eserde kaydedilen nüshaların üçü, yine Pekolcay ve Ateş'in kaydettiği nüshalardır. Mazıoğlu ve Aksoy gibi Köksal da Raif Yelkenci nüshasından bahsetmemiştir. Mazıoğlu'nun çalışmasında kaydedilen Şehid Ali Paşa 883, Melikşah 320 ve Bursa Genel Kütüphanesi 502 nüshalarını da zikreden Köksal, diğer kaynaklarda geçmeyen dokuz adet nüsha daha anmaktadır (Köksal, 2011, s. 60). Fakat bu kayıtlar, "Şehid Ali Paşa 883" kaydı gibi hatalı kayıtlardır. M. Fatih Köksal'ın zikrettiği nüshalardan yedi tanesi Kerimî'nin *İrşad* adlı mevlidinin nüshalarıdır: DTCF Ktp. İsmâil Saib 4574, Süleymaniye Ktp. Esad Ef. 3723 (*Bu nüsha bir mecmua olup Kerimî'nin İrşad'ı nüshanın ortalarında*), Beyazıt Ktp. Veliyüddin 1693, Köprülü Ktp. TY 1620/1 (*Günümüzde bu nüsha, Süleymaniye Kütüphanesinde Fazıl Ahmed Paşa, 1620'de kayıtlıdır.*), Edirne Selimiye Yazma Eser Ktp. Nu. 783, Millî Ktp. Yz A 2493, Millî Ktp. Yz A 4109. Geriye kalan iki nüshadan Süleymaniye Ktp. Kadızade Burhan 146/1 ve 146/4 şeklinde zikredilen nüsha ise, XIX. yüzyıl âlimlerinden Diyarbakırlı Muhammed Şa'bân Kâmi'nin (Kâmi-i Âmidî) dört eserinin toplandığı mecmuanın *mevlid* konulu ilk ve son eserleridir. Süleymaniye Ktp. Kasidecizade 392 numaralı nüsha ise, Diyarbakırlı Tayyar-zâde İbrâhîm Refet Efendi'nin yazdığı ve 19. yüzyılın sonunda basılan bir mevlid metnidir.

Yaptığımız inceleme neticesinde Ahmed'in *Mevlid* adlı eserinin yukarıda zikredilen kaynaklarda dört nüshasının anıldığını saptadık. Bu çalışmaların dışında, Berlin Devlet Kütüphanesindeki Türkçe el yazmalarını kataloglayan Güler Doğan Averbek'in yayımladığı çalışmayla birlikte (Doğan Averbek, 2020), metnin diğer bir nüshasının Berlin Devlet Kütüphanesinde olduğunu öğrendik. *Mevlid*'in Makedonya Millî Kütüphanesi'nde bulunan bir başka nüshasının Turgut Karabey ve Bülent Şığva tarafından "Manzûm Sîret-i Nebî" (Karabey & Şığva, 2016) başlığıyla yayımlandığından haberdar olduk.²⁶ Son olarak metnimizin Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesinde bir nüshasının daha bulunduğunu, 2015 yılında yayımlanan "Manzum Siyer-i Nebi (Dil Özellikleri-Metin)" (Atabek, 2015) başlıklı yüksek lisans teziyle birlikte öğrenmiş olduk.

Bütün bu veriler ışığında, Ahmed'in Mevlid adlı eserinin, en azından şimdilik, yedi nüshasının olduğunu saptadık:

²⁶ Bu yayının dışında Ahmed'in *Mevlid*'i, 1952 yılında Mustafa Ateş tarafından mezuniyet tezi olarak hazırlanmıştır (bk. M. Ateş, 1952). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası ve Süleymaniye Kütüphanesi nüshası ise, tenkitli olarak, Tahir Alparslan (1972) ve Ata Çatıkkaş (1972) tarafından iki farklı mezuniyet tezi şeklinde çalışılmıştır.

İlk nüsha, Berlin Devlet Kütüphanesinde “Hs. or. 10913” arşiv numarasıyla kayıtlı olan nüshadır.

İkinci nüsha, Makedonya Millî Kütüphanesinde Türkçe El Yazmaları II koleksiyonunda “509” arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Üçüncü nüsha, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Türkçe Yazmalar koleksiyonunda “2314” arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Dördüncü nüsha, Hacı Selim Ağa Kütüphanesinde Asar-ı Cedide koleksiyonunda “1642” arşiv numarasıyla kayıtlı iken, sonradan Süleymaniye Kütüphanesine taşınan ve günümüzde bu kütüphanede, Yazma Bağışlar koleksiyonunda “112” arşiv numarasıyla mukayyet olan nüshadır.

Beşinci nüsha, Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesinde iken sonradan Bursa Genel Kitaplığına (Bursa İl Halk Kütüphanesi) taşınan, günümüzde ise Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesinde olup burada, Genel koleksiyonunda “502” arşiv numarasıyla kayıtlı olan nüshadır.

Altıncı nüsha, Süleymaniye Kütüphanesinde Şehid Ali Paşa koleksiyonunda “1956” arşiv numarasıyla mukayyet olan nüshadır.

Tespit edebildiğimiz yedinci ve son nüsha ise Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesinde “12715” arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

2.1. Nüshaların Tavsifi²⁷

2.1.1. Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası (B)

Berlin Devlet Kütüphanesi nüshası, Berlin Devlet Kütüphanesinde (Staatsbibliothek zu Berlin) “Hs. or. 10913” arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Kütüphane kataloğunda eserin yazarı “Ahmed”, ismi ise *Mevlûdü'n-Nebî* şeklinde geçmektedir. Nüsha; oldukça yıpranmış, kabartma şemseli, köşebentli, bordo renkli meşin bir cilt içindedir. Yazı, nohudi renkli aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmış ve cetvel içine alınmış, hatt-ı icazete yaklaşan harekeli güzel bir nesihtir. Tasliye beyitleri ile önemli görülen bazı Arapça ve Farsça beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Arapça-Türkçe karışık dilli iki beytin de yine kırmızı mürekkeple yazıldığı göze çarpmaktadır. Hz. Muhammed'in nurunun intikali bahsinde de özel isimlerin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Arapça mukaddimedede ve ilk 29 varaktaki başlıklarda ve tasliye beyitlerinde zer mürekkebin kullanıldığı da dikkat çekmektedir. Ayrıca ilk 38 varağın

²⁷ Ahmed'in Mevlid adlı eserinin İ, S, Y ve A nüshalarının tavsiflerinde Necla Pekolcay (1950, s. 166-181; 1954, s. 65-66) ve Ahmed Ateş'in (1954, s. 69, aparat) çalışmalarının yanında kütüphane kataloglarındaki bilgilerden yararlanılmış, yanlış olduğu saptanan bilgiler düzeltilmiştir.

cetveli de zer mürekkeple çekilmiştir. Nüshanın özenle tertip edildiği dikkate alındığında, bunun önemli bir şahsa takdim edilmek üzere hazırlandığı söylenebilir (Doğan Averbek, 2020, s. 20). 137 varaktan müteşekkil olan nüshada sayfaların dağıldığı ve bir araya getirilirken birtakım sayfaların yanlış dizildiği görülmektedir. Varaklarda reddadelerin olmaması²⁸, bu hatalı dizilişe zemin hazırlamıştır. Özellikle ilk 40 varak karmakarışık bir vaziyettedir: 1-2-5-6-7-3-4-30-10-17-31-11-12-13-14-15-16-32-33-34-35-36-37-8-9-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-38-39-40. Bu dağılımı ek olarak 133 ve 136. varaklar da 63 ve 64. varakların arasına konulmuştur. Bu karışıklık neticesinde şöyle bir sıralama ortaya çıkmıştır: 63-133-136-64; 132-134-135-137.

B nüshasında beyitler iki sütun hâlinde dizilmiş olup her sayfada 13 satır yer almaktadır. Sayfaların ebadı 24,1*16,3 cm, cetvelin ebadı ise 21,1*12,3 cm'dir. 1^b'de Arapça mukaddime ve Berlin Devlet Kütüphanesinin mührü yer almaktadır. Aynı mühür nüshanın 56^a sayfasında da karşımıza çıkmaktadır. Müellifin ismi nüshanın 17^b, 80^b (iki beyitte), 100^a, 119^b ve 127^b sayfalarında geçmektedir. Nüshanın ne zaman ve kim tarafından istinsah edildiği belli değildir. Fakat yazı ve kâğıt özelliklerinden hareketle nüshanın 15. yüzyılın sonunda istinsah edildiği söylenebilir.

Nüshanın ilk beyti:

*Ḥamdu lillāh ol Ḳadīmdür Lā-yezāl
Sermedīdür aña yoḡdur intikāl (B2^b)*

son beyti:

*Çünkü ضَعْفٌ vardı hicretten ḥisāb
Oldı ol vaktde tamām işbu kitāb (B137^a)*

2.1.2. Makedonya Millî Kütüphanesi Nüshası (M)

Makedonya Millî Kütüphanesi nüshası, Makedonya Millî Kütüphanesinde Türkçe El Yazmaları II koleksiyonunda "509" arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Kütüphane kataloğunda eserin ismi *Manzum Sîret* şeklinde geçmektedir (Aydemir & Hayber, 2007, s. 226). 125 varaktan müteşekkil olan nüshada beyitler iki sütun hâlinde dizilmiş olup her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Sayfaların ebadı 26,4*17,7 cm, yazı alanının ebadı ise 20,5*13,5 cm'dir. Nüshanın 1^b sayfasında Arapça mukaddime yer almaktadır. Müellifin ismi eserin 14^b, 71^b (iki beyitte), 92^b, 110^a ve 116^b sayfalarında geçmektedir. Nüshanın sonuna düşülen ketebe kaydından, 892 yılının Rebiyülahir ayında (1487) Hüseyin İbn-i Şeyh Hasan tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Müstensihin

²⁸ Nüshanın genelinde reddade olmasa da 123^b ve 131^b sayfalarında reddade kullanılmıştır.

ismi Yaşar Aydemir ve Abdülkadir Hayber'in çalışmasında Hüseyin İbni Mesih şeklinde kayıtlıdır (Aydemir & Hayber, 2007, s. 227)²⁹.

Nüshanın ilk beyti:

*Ḥamdu lillāh ol Ḳadīmdür Bī-zevāl
Sermedidür Lem-yezeldür Lā-yezāl (2^a)*

son beyti:

*Çünkü ضعیف vardi hicretiden hisāb
Oldı ol vaktde tamām işbu kitāb (125^a)*

Turgut Karabey ve Bülent Şığva'nın çalışmasında Makedonya Millî Kütüphanesi nüshası, Ahmed'in eserinin tek yazma nüshası olarak kaydedilmiştir (Karabey & Şığva, 2016, s. 11). Çalışmanın yayımlandığı yıllarda Türkiye kütüphanelerinde kataloglanmış vaziyette bulunan 5 nüsha zikredilmemiştir. Makedonya Millî Kütüphanesi katalogunda ve Karabey ile Şığva'nın çalışmasında Ahmed'in eserinin bir "siyer" olarak değerlendirilmesi, diğer nüshaların gözden kaçırılmasına sebebiyet vermiştir. Zira Türkiye kütüphanelerinde Ahmed'in eseri "mevlid" olarak geçmektedir.

Mevlid siyerin bir alt kolu olsa da Ahmed'in eserine "siyer"den ziyade "mevlid" demek daha doğru olacaktır. Peygamber'in hayatına dair birçok şeyin (hicreti, savaşları, ticaret hayatı, eşleri vb.) anlatılmaması, eserde "mevlid okutmanın faziletleri"ne dair hikâyelere yer verilmesi ve eserin hacim bakımından çok büyük olmaması³⁰, Ahmed'in eserine "mevlid" demenin daha doğru olacağını göstermektedir. Karabey ve Şığva'nın çalışmasından alınan aşağıdaki beyitlerde Ahmed, "mevlid" yazdığını bizzat şöyle ifade etmektedir:

*Ḳul ḥabībī eṣ-şalātu ve's-selām
Tā bigüyem mevlid-i faḥrū'l-enām (603)³¹* (Karabey & Şığva, 2016, s. 157)

*Ol ḥabībün mevlidini ben meges
Söyleyeyin olayın 'İsī-nefes (1037)* (Karabey & Şığva, 2016, s. 192)

*Ṭūṭī gibi kand u sükker yiyeyin
Ol ḥabībün mevlidin söyleyeyin (1040)* (Karabey & Şığva, 2016, s. 192)

²⁹ Makedonya'da bulunan nüshaya ulaşmak imkânı olmadığından cilt ve kâğıt özellikleri noktasında yorum yapılamamıştır.

³⁰ Makedonya Millî Kütüphanesi nüshası, 3699 beyitten müteşekkildir. Manzum siyer metinleri ise, Peygamber'in hayatını anlattığı için genellikle daha hacimli metinlerdir. Örneğin Münîri'nin *Siyer-i Nebî'si* 32.475 beyittir (Özkat, 2011, s. 216).

³¹ Ahmed, mevlid yazdığını 603. beyitte ifade etmesine rağmen, Peygamber'in doğumunu anlatmaya 1380. beyitlerden itibaren geçmiştir. Bu da, doğumun dışında şeyler anlatmasına rağmen, müellifin bir eser başlığı olarak "Mevlid"i benimsediğini göstermektedir.

Karabey ve Şiğva tarafından hazırlanan “Manzûm Sîret-i Nebî”, başarılı ve özenli bir çalışma olmasının yanında, doğal olarak birtakım okuma hatalarını da barındırmaktadır. Bu hatalardan bazıları, yayımlanan çalışmaya da katkı sağlaması amacıyla, şöyle sıralanabilir:

Hatalı Transkripsiyon	Doğru Transkripsiyon
elifsen (6 ^b , 149. beyit)	elif sen
yağın (8 ^a , 181. beyit)	yağın
rûz-ı kûr (15 ^a , 401. beyit)	rûz-kûr
sevmesen (19 ^b , 539. beyit)	sevme sen
gelsen (22 ^a , 605. beyit)	gel sen
ibnü'z-zebîhînem (46 ^b , 1344. beyit)	ibnü'z-zebîheynem
iftikâr-ı faqr u zillet (124 ^b , 3649. beyit)	iftikâr u faqr u zillet

2.1.3. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası³² (İ)

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde “Türkçe Yazmalar” koleksiyonunda “2314” arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Kütüphane kataloğunda eserin yazarı “Ahmedî”, ismi ise *Mevlidü'n-Nebî aleyhi's-selam* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kayıtlar eserin “1^a” sayfasında da mevcut olsa da, bunların nüshaya sonradan eklendiği aşikârdır. Nüsha; ebrulu kâğıt kaplı, yarı meşin bir cilt içindedir. Cildin sırtı 1,5 cm eninde kahverengi meşindir. Cildin iç kısmına gri renkli bir kâğıt yapıştırılmıştır. Yazı; sarımtırak ve kalın, saykallı kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmış ve cetvel içine alınmış harekeli nesihdir. Tasliye beyitleri ve önemli görülen bazı Türkçe, Arapça ve Farsça beyitler kırmızı mürekkeple yazılmış, bazı beyitler ise siyah mürekkeple yazılıp kırmızı mürekkeple harekelenmiştir. Aynı şekilde, Arapça mukaddimedeki birtakım ifadelerin ve Hz. Muhammed'in nurunun intikali bahsinde anılan özel isimlerin kırmızı mürekkeple yazılması dikkat çekmektedir. Nüshanın farklı sayfalarında Allah'ın sıfatları ve Hz. Muhammed'in isimlerinin de yer yer kırmızı mürekkeple yazıldığı görülmektedir. “*Merhabâ*” bahri ile “*Ol géce...*” ve “*El-vedâ*” fasıllarında da bu üç kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 104 varaktan müteşekkil olan nüshada sayfaların dağıldığı ve bir araya getirilirken birtakım sayfaların yanlış dizildiği görülmektedir. 2. varak 8. ve 9. varakların arasına; 81. varak ise, 42. ve 43. varakların arasına konulmuştur. 89. varak da “b” yüzündeki müşirin hatalı okunması neticesinde 79. ve 80. varakların arasına

³² İstanbul Üniversitesi nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi nüshası ile birlikte 1952 yılında Mustafa Ateş ve 1972 yılında Tahir Alparslan & Ata Çatıkkaş tarafından mezuniyet tezi olarak çalışılmıştır.

konulmuştur. Bu karışıklık neticesinde şöyle bir sıralama ortaya çıkmıştır: 1-3-4-5-6-7-8-2-9; 42-81-43; 79-89-80-82-83-84-85-86-87-88-90.

İ nüshasında beyitler iki sütun hâlinde dizilmiş olup her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Sayfaların ebadı 19,2*14 cm, cetvelin ebadı ise 16,5*10,5 cm'dir. "1^a"da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinin mührü ile kitabın numarası, "1^b" ve "2^a"nın yarısında Arapça mukaddime mevcuttur. Müellifin ismi eserin 49^b (iki beyitte), 71^a, 91^a ve 95^b numaralı sayfalarında geçmektedir. Nüshanın ne zaman ve kim tarafından istinsah edildiği belli değildir. Ahmed Ateş'e göre 16-17. yüzyıllarda istinsah edilmiş olmalıdır (Ateş, 1954, s. 69, aparat). Yazı ve kâğıt özellikleri de bu nüshayı 16. yüzyılın başına kadar götürmemize imkân tanımaktadır.

Nüshanın ilk beyti:

*Ḥamdu lillāh ol Ḳadīmdür Lā-yezāl
Sermedīdür aña yoḡdur intikāl (İ2^a)*

son beyti:

*Çünkü ضَمَجْ vardı hicretten ḥisāb
Oldı ol vaḡtde tamām işbu kitāb (İ104^a)*

Nüshanın son beytinin ardından müstensih tarafından eklendiği anlaşılan şu beyit yer almaktadır:

*El-ḥamdu li'l-lāhi'l- 'aliyyi ekrem
Ve'ş-şalātu 'alā nebiyyihi'l-erḥam³³*

2.1.4. Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası³⁴ (S)

Süleymaniye Kütüphanesi nüshası, Hacı Selim Ağa Kütüphanesinde "Asar-ı Cedide" koleksiyonunda "1642" arşiv numarasıyla kayıtlı iken, sonradan Süleymaniye Kütüphanesine taşınan ve günümüzde bu kütüphanede, "Yazma Bağışlar" koleksiyonunda "112" arşiv numarasıyla mukayyet olan nüshadır. Kütüphane kataloğunda eserin müellifi "Derviş Ahmed", ismi ise *Menkıbe-i Mevlid-i Peygamber* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Cildin iç kısmına yapıştırılmış olan pembe renkli kâğıtta ise, eserin müellifi "Ahmed Efendi" ismi *Mevlid-i Şerif* şeklinde kaydedilmiştir. Yine aynı kâğıtta Selim Ağa Kütüphanesinin mührü ile kitabın 26 Nisan 1936 tarihinde Bursalı Rızâ Efendi-zâde Fevzî Bey tarafından Hacı Selim Ağa Kütüphanesine terk olduğu kaydı ve nüshanın tavsifine dair birtakım kayıtlar mevcuttur (bk. Pekolcay,

³³ "Ulu ve cömertlerin cömerdi olan Allah'a hamdolsun. Çok merhametli Peygamber'ine de salat ve selam olsun."

³⁴ Süleymaniye Kütüphanesi nüshası, İstanbul Üniversitesi nüshası ile birlikte 1952 yılında Mustafa Ateş ve 1972 yılında Tahir Alparslan & Ata Çatıkkaş tarafından mezuniyet tezi olarak çalışılmıştır.

1950, s. 166). Bu kayıtların yer aldığı sayfanın hemen arkasına yapıştırılmış olan açık renkli kâğıtta ise eserin müellifinin isminin geçtiği beyitler verilmiş, müellifin Süleymân Çelebi'nin çağdaşı olduğu hatta ondan daha eski bir zamanda yaşamış olabileceği kaydedilmiştir.³⁵ Bu sayfada eserin ismi *Manzûm Menkıbe-i Mevlid-i Peygamberî* şeklinde geçmektedir. Nüshanın "1^a" sayfasına siyah mürekkeple "Yazma otuz tokuz şâhîfedür. Taşliye beyt-i şerîflerinden mâ'adâsı biñ tokuz yüze karîbdür." kaydı düşülmüştür. Yine aynı sayfada, kırmızı mürekkeple, Şeyh Ali Behçet'in 1260 yılında basılan *Ubeydiyye (Risale-i Ubeydiyye-i Nakşibendiyye)* isimli eserinin beşinci sayfasından alındığı ifade edilen mensur bir parça eklenmiştir.³⁶ Ayrıca eserin "Molla Ahmed"e ait olduğu da "1^a" sayfasında yazmaktadır.

Nüsha; yarı meşin, siyah kâğıt kaplı mukavva bir cilt içindedir. Cildin sırtı 1,5 cm eninde vişneçürüğü meşindir. Yazı, orta kalınlıkta, sarımtırak, saykallı kâğıt üzerine, siyah mürekkeple yazılmış, çerçevesiz harekeli nesihtir. Sondan epeyce eksik olan nüsha 70 varaktan müteşekkil olup 8. varak kayıp vaziyettedir. Beyitler iki sütun hâlinde dizilmiştir ve her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Sayfaların ebadı 14,1*9,7 cm, yazı alanının ebadı ise 11,6*7,5 cm'dir. Nüşhada bir aidiyet göstergesi olarak herhangi bir mühür bulunmamaktadır. Ayrıca diğer nüshalarda mevcut olan Arapça mukaddime de bu nüshada yer almamaktadır. Müellifin ismi S nüshasında 37^b, 52^a ve 69^a sayfalarında geçmektedir. Sondan eksik olduğu için nüshanın kim tarafından ve ne zaman istinsah edildiği belli olmasa da, nüshanın XIV. yüzyıla ait imla özelliklerini çok başarılı yansıttığını ve müstensihin çok eski olan asıl nüshayı imla özelliklerini muhafaza ederek dikkatli bir şekilde istinsah ettiğini söylemek mümkündür (Ateş, 1954, s. 69, aparat). Nüshanın ilk beytinin, Koyunoğlu Kütüphanesi nüshası hariç, diğer nüshalarda olmaması da nüshaya ayrıca bir değer kazandırmaktadır.

Nüshanın ilk beyti:

*Zıkr-i bismillâhla_édelüm ibtidâ
Tâ müyesser ola bize intihâ (S1^b)*

³⁵ Bu kayıttaki bilgiler dikkate şayanır: "Osmânlı Müellifleri'nin ikinci cildinin 222. sahîfede Süleymân Dede Mevlid'inden başka 29 kadar mevlid-i şerîf ta'dâd ediyorsa da bu zâtın ismi yokdur. Tarz-ı nazm ve ifâde Süleymân Dede ile hem- 'asr veyâhûd daha akdem olduğunu gösteriyor."

³⁶ Bu mensur parça, Şeyh Ali Behçet'in eserinde şu şekildedir: "İbâdet nedir, 'ubüdiyyet nedir, 'ubüdet' nedir? 'İbâdet kendiligün ile itdigün kulluğa dirler. 'Ubüdiyyet kendiligünden halâş olup itdigün tâ'ate dirler. 'Ubüdet hağ ile Hağğa kulluğa dirler. Pes 'ibâdet kalbe, 'ubüdiyyet rûha, 'ubüdet sırâ nâzırdur. Va'bud rabbeke hattâ ye'tike'l-yakîn'de [Hicr: 15/99] işâret vardur ki biri 'ilme'l-yakîne ve biri 'ayne'l-yakîne ve biri hağğ'e'l-yakîn menziline işâretdür ve dağı hafî var, ahfâ var. Bunlara sırdan gidilür, ta'ayyün-i mağalle hâcet yokdur." (Risale-i Ubeydiyye-i Nakşibendiyye, 06 Mil Yz A 2722/2, v. 5a-5b)

2.1.5. İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası (Y)

İnebey Yazma Eser Kütüphanesi nüshası, Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesinde iken sonradan Bursa Genel Kitaplığına (Bursa İl Halk Kütüphanesi) taşınan, günümüzde ise Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesinde olup burada, Genel koleksiyonunda “502” arşiv numarasıyla mukayyet olan nüshadır. Kütüphane katalogunda eserin müellifi “Ahmed”, ismi *el-Mevlid* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Nüsha; siyah renkte, soğuk şemseli, meşin bir cilt içindedir. Yazı nohudi sarı ve aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmış çerçevesiz ve harekesiz taliktir. Tasliye beyitleri, başlıklar ve önemli görülen Türkçe ve Arapça beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 134 varaktan müteşekkil olan nüshada sayfaların dağıldığı ve bir araya getirilirken birtakım sayfaların yanlış dizildiği ve 32, 39, 56 ve 63. varakların kaybolduğu görülmektedir. Yanlış dizilen sayfalar neticesinde 31-64. varaklar arasında şöyle bir sıralama ortaya çıkmıştır: 31-40-47-48-49-50-51-52-53-54-55-33-34-35-36-37-38-57-58-59-60-61-62-41-42-43-44-45-46-64.

Nüshada beyitler iki sütun hâlinde dizilmiş olup her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Kütüphane katalogundaki bilgilere göre, sayfaların ebadı 17*12,4 cm, yazı alanının ebadı ise 12,4*80 cm'dir. Nüsha kapağının hemen arkasında saklandığı eski kütüphanelerin mühürleri ve “1^a” sayfasında çalاکalem yazılmış “bülbulün” redifli bir gazel mevcuttur. Bu metnin altında ise nüshanın 1214'te (1799-00) Hazret-i Sultan Emir Dergâhı'nın vakfı olduğunu gösteren vakıf mührü yer almaktadır. Aynı mühür nüshanın 80^b ve 134^b sayfalarında da mevcuttur. Nüshanın 19^a, 30^a ve 134^b sayfalarında farklı mühürler de göze çarpmaktadır. “1^b” ve “2^a” sayfalarında Arapça mukaddime yer alan nüshada, müellifin ismi 19^a, 73^b, 74^a, 98^b, 116^b ve 125^a numaralı sayfalarda geçmektedir. Nüshanın sonuna düşülen ketebe kaydından, 15 Muharrem 900 (16 Ekim 1494) tarihinde Abdullâh Kazvîni tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır.³⁷ Kazvîni, Y nüshasını istinsah ederken faydalandığı nüshanın sonuna düşülen ve ketebe kaydı hüviyetindeki Farsça beyitleri de eserin sonuna eklemiştir.³⁸ Bu beyitlerden

³⁷ Y nüshasının 1494 tarihinde istinsah edilmiş olması, bu nüshayı talik hatla yazılmış en eski eserlerden biri yapmaktadır. Zira talik yazı, ilk defa, Fâtih Sultân Mehmed dönemi hattatlarından Seyyidî Muhammed Münşî tarafından 1477 tarihinde kullanılmıştır. Bu tarihte Münşî, Şehâbeddîn es-Sühreverdî'nin Hikmetü'l-İşrâk adlı eserini istinsah etmiştir (Derman, 2010, s. 508).

³⁸ Bu Farsça beyitler şu şekildedir:

*În kitâb-ı hûb u dürr-i bî-aded
Bâ-înâyethâ-yı Allâhu's-Şamed*

*Şod tamâm ân-gâh eyâ kân-ı edeb
Ki ez-Rebî 'ü'l-âhîr éy ferhunde-ğad*

*Rûz-ı pencum bûd hem vakt-i duhâ
Bâ tamâm ân-dem resîd éy mu'temed*

anlaşıldığı üzere, Kazvî'nin kopya ettiği nüsha da bir başka müstensih tarafından 5 Rebiyülahir 884 (26 Haziran 1479) tarihinde istinsah edilmiştir. Nüshanın 1^b sayfasının üstüne de 15 Zilhicce 78 tarihi atılmıştır.

Nüshanın temmet kaydının ardından ise klasik metinlerde çokça görülen şu dualara yer verilmiştir:

*Her ki h'āned du 'ā ṭama' dārem
Zānek men bende-i güneh-kārem³⁹*

*Ġarīk-i rahmet-i Yezdān kesī bād
Ki kâtib-rā bi'l-ḥamdī koned yād⁴⁰*

Nüshanın ilk beyti:

*Ḥamdu lillāh ol Ḳadīm ü Bî-zevāl
Sermedī vü Lem-yezeldür Lā-yezāl (Y2^b)*

son beyti:

*Çünkü ضَمَجْ vardı hicretten ḥisāb
Oldı ol vaktin tamām işbu kitāb (Y134^a)*

2.1.6. Şehit Ali Paşa Nüshası (A)

Şehit Ali Paşa nüshası, Süleymaniye Kütüphanesinde “Şehit Ali Paşa” koleksiyonunda “1956” arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Kütüphane kataloğunda eserin ismi *Mevlîdû'n-Nebi Aleyhi's-Selam* şeklinde geçmektedir. Nüsha; vişneçürüğü renginde, basit şemseli, köşebentli meşin bir cilt içindedir. Kitabın üst kapağı kopuktur. Yazı, beyaz ve kalın, saykalsız kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmış ve cetvel içine alınmış harekeli nesihtir. Cetvel iplikle çekildiği için çoğu varakta düzensiz bir görüntü sergilemektedir. Tasliye beyitleri, başlıklar ve önemli görülen Arapça beyitler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin başında Arapça mukaddimenin yarısını ihtiva eden varak kopmuştur. Koptuğu kesin olan varak ile birlikte, 93 varaktan oluşan nüshada beyitler iki sütun hâlinde dizilmiştir. Bununla birlikte nüshanın ilk 7 beyti, mensur tarzda ve tek sütun içinde kaleme alınmıştır. Pekolcay, sayfalarındaki satır adedini yalnızca 11 olarak verse de (Pekolcay, 1950, s. 181), bu sayı nüshanın tamamında böyle değildir. İlk 36 varakta 11 satır, 37, 45 ve 46. varaklarda 13 satır,

Kâtibeş pes goft der-tārīḥ-i vey

صاحبش بادا قرین حق ابد

(Ey mübarek yüzlü, edepli kimse; bu hadsiz inciler -saçan- güzel kitap, Samed olan Allah'ın inayetiyle Rebiyülahir ayında tamamlandı. Ey güvenilir kişi, -bu ayın- beşinci gününün duha vaktinde nihayete erdi. Kâtibi onun hakkında şu tarihi düşürdü: Onun sahibi, ebediyen Hakk'a yakın olsun.)

³⁹ “Ben günahkâr bir kul olduğumdan, kim okursa okusun duaya muhtacım.”

⁴⁰ “Kâtibi, Allah'a hamd ederek hatırlayanlar, Allah'ın rahmetinde boğulsun.”

38-44. ve 47-93. varaklarda ise 15 satır bulunmaktadır. Çok yıpranmış olan nüshanın bazı sayfalarında oksitlenmeye bağlı yanıklar oluşmuştur. Nüshanın 36. varağından sonra kayıp varakların olduğu anlaşılmaktadır. Gerek reddadenin hatalı olması gerekse konunun bir anda değişmesi bunu göstermektedir. Peygamberin doğumundan önceki süreç, doğumu ve merhaba bahri, kopan sayfalarda kaldığından bu nüshada yer almamaktadır. 37. varakta yazı da değişmektedir. “*Kitabın son kısmının başka bir hattat tarafından, eserin başka bir nüshasından tamamlanmış olması muhtemeldir.*” (Pekolcay, 1950, s. 183) Nüshanın ebadı Pekolcay’ın tezinde 15,2*20,4 cm. olarak verilmiştir (Pekolcay, 1950, s. 181). Nüshanın kapağında kütüphane kaydını gösteren bir pul, hemen arkasındaki sayfada kütüphane mührü, “2^a” sayfasının yarısında ise Arapça mukaddime mevcuttur. Müellifin ismi nüshanın 19^a, 43^a (iki beyitte), 65^b, 81^a ve 85^b numaralı sayfalarında geçmektedir. Nüshanın sonuna düşülen ketebe kaydından, 1057 rebiyülahirinde (1647) Hüseyin b. Hacı Hızır b. Hoca Hüseyin tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Şehit Ali Paşa nüshası diğer nüshalarla karşılaştırıldığında, en hatalı istinsah edilmiş olan nüshadır. Gerek kelimelerin yazımında gerekse vezin noktasında çok fazla hata barındırmaktadır. Bu hatalardan ikisi, nüshanın ilk ve son beytinde göze çarpmaktadır:

Nüshanın ilk beyti:

*Hamdu lillâh ol Kadîmdür Bî-zevâl
Sermidür Lem-yezeldür Lâ-yezâl (A2^a)*

son beyti:

*Çünkü ضَيْحٌ vardı hicretten hisâb
Oldı ol vaktde tamâm işbu kitâb (A93^b)*

2.1.7. Koyunoğlu Kütüphanesi Nüshası (K)

Koyunoğlu Kütüphanesi nüshası, Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesinde “12715” arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Kütüphane katalogunda ve nüshanın zahriyesinde eserin ismi *Manzûm Siyer-i Nebî*, ilk varaklarda ise *Siyer-i Nebî* olarak kaydedilmiştir. Nüsha oldukça yıpranmış soluk şemseli kahverengi meşin bir cilt içindedir. Ciltte yer alan köşebent ve zencirekler silik vaziyettedir. Yazı aharlı kâğıt üzerine siyah mürekkeple yazılmış ve cetvel içine alınmış harekeli nesihdir. Tasliye beyitleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 96 varaktan müteşekkil olan nüshanın 1^b-76^a sayfaları Ahmed’in Mevlid adlı eserine aittir. Mevlid 76^a sayfasında dua istenip tarih düşürülerek bitirilmiştir. 77^a-96^b sayfalarındaki beyitler ise asıl metne yine müstensih tarafından eklenmiştir. Eklenen bu kısımda Hz. Muhammed’in yedi yaşından sonrası, Hatice ile evlenmesi ve amcası Ebû Tâlib ile sefere çıkması anlatılmaktadır (Atabek, 2015, s. 25-26).

K nüshasında beyitler iki sütun hâlinde olup her sayfada 11 satır bulunmaktadır. Sayfaların ebadı 20,5*15 cm, cetvelin ebadı ise 15,5*11,5 cm'dir. Nüshanın zahriyesiyle birlikte 11^b, 20^b, 30^b, 32^b, 50^b, 65^b, 83^b ve 96^b sayfalarında Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesinin mührü yer almaktadır. Nüşhada Arapça mukaddime mevcut olmayıp müellifin ismi eserin 20^b, 40^b, 63^a ve 66^b sayfalarında geçmektedir. Nüshanın ne zaman ve kim tarafından istinsah edildiği belli değildir.

Nüshanın ilk beyti:

*Zıkr-i bismillâhi edelüm ibtidâ
Tâ müyesser ola bize intihâ (1^b)*

son beyti:

*Çünkü ضَمِنَ verdi hicretten hisâb
Hoş tamâm oldı o vaq[t]de bu kitâb⁴¹ (76^a)*

Koyunoğlu Kütüphanesi nüshası, Sümeyye Atabek tarafından 2015 yılında “Manzum Siyer-i Nebi (Dil Özellikleri-Metin) başlığıyla bir yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Bu çalışma birçok yönden hatalar barındırmaktadır:

Atabek, “Eserin müellifi ve müstensihî belli değildir.” (Atabek, 2015, s. 14) çıkarımında bulunmuştur. Fakat nüsha dikkatle incelendiğinde dört beyitte müellifin isminin geçtiği görülmektedir. Muhtemelen araştırmacı, bu beyitlerde geçen “Aḥmed” ismini Hz. Muhammed’in ismi olarak almıştır. Oysa özellikle 40^b (Atabek’in çalışmasında 47^a – 956. beyit) ve 63^a (Atabek’in çalışmasında 72^b – 1445. beyit) sayfalarındaki beyitlerde Peygamber’den bahsedilmediği çok açıktır. Zira bu beyitlerde “Aḥmed”den, “miskin” ve “biçare” şeklinde bahsedilmektedir:

*Miskin Aḥmed kâdr-i câhunda senün
Kem-teridür ḥâk-i râhunda senün (40^b)*

*É Ra’ûf u Kâdir ü Hay u Eḥad
Aḥmed-i bî-çâreye eyle meded (63^a)*

Atabek aynı zamanda Koyunoğlu nüshasını, eserin tek nüshası olarak zikretmiştir. Çalışmanın yayımlandığı yıllarda Türkiye kütüphanelerinde kataloglanmış vaziyette bulunan 4 nüsha zikredilmemiştir.

⁴¹ Koyunoğlu Kütüphanesi nüshasında bu beyitten sonra dua isteği niteliğinde iki beyit daha gelmektedir. Bu beyitleri müstensihîn eklediği açık olduğundan bunlar ana metin içinde değerlendirilmemiştir:

“Ḥaḳ Çalabuḅ raḥmeti gelsün aḅa
Yazanı vü yazduranı Fâtiḥâ-yıla aḅa

Hem okuyup dinleyeni şıdḳ-ıla
Dilerüz Allâh aḅa raḥmet kıla”

Üçüncü hata ise varak yüzlerinin tayini noktasında yapılmıştır. Çalışmada “a” olması gereken varak yüzlerine “b”, “b” olması gereken varak yüzlerine ise “a” denilmiştir. Yani farklı varakların “b” ve “a” yüzleri, aynı varığın “a” ve “b” yüzleri olarak işaretlenmiştir.

Varak sayısının tayininde tercih edilen yöntem de hatalıdır. Öncelikle kapak ve boş sayfalar da sayılarak nüsha 5^a’dan başlatılmıştır. Bununla birlikte dijital dosyada yer alan ve kütüphane personelinin hataları neticesinde ortaya çıkan tekrarlı çekimler de Atabek tarafından yanlış yorumlanmıştır. Nüshanın 18^b ve 19^a sayfaları ile 19^b ve 20^a sayfaları mükerrer çekimdir. 27^b ve 28^a sayfaları ile 61^b ve 62^a sayfaları art arda iki kere, 50^b ve 51^a sayfaları ise art arda üç kere çekilmiştir. Atabek bu tekrarlı çekimleri ifade etmiş olsa da, bu çekimlerin yerinde farklı birer varığın olduğunu kabul etmiştir. Örneğin 27^b ve 28^a sayfalarının⁴² tekrarlı çekimlerini 34. varak kabul ederek 33. varaktan 35. varığa atlamış ve gereği yokken nüshaya bir varak daha eklemiştir. Her tekrarlı çekimde aynı uygulama yapıldığı ve zaten nüshaya 5^a’dan başladığı için nüshanın varakları 96’dan 106’ya çıkmıştır.

Bütün bu hataların yanında metin içinde göze çarpan okuma yanlışları da bir hayli fazladır. Biz bu yanlışların en dikkat çekenlerini vermekle yetineceğiz:

Hatalı Transkripsiyon	Doğru Transkripsiyon
üzengi (27 ^a , 440. beyit) ⁴³	üzünü (21 ^b) ⁴⁴
ögüt (43 ^a , 867. beyit)	oñat (36 ^b)
ögütçe (80 ^a , 1614. beyit)	oñatca (70 ^b)
şād ü kām (63 ^b , 1267. beyit)	şād-kām (55 ^a)
alını (64 ^a , 1278. beyit)	elini (55 ^b)
ne ki (70 ^a , 1417. beyit)	nā-geh (61 ^b)
şınd almadan (73 ^a , 1455. beyit)	şındı elemden (63 ^b)
yatasan (73 ^a , 1459. beyit)	yata sen (63 ^b)

⁴² Atabek, nüshaların “a” ve “b” yüzlerini tayin etmede hata yaptığı ve nüshaya 5^a’dan başladığı için bu sayfalar Atabek’in çalışmasında 33. varak olarak geçmektedir.

⁴³ Bu kısımdaki varak numaraları ve beyit numaraları, kelimelere daha kolay ulaşılmasını sağlamak amacıyla, Atabek’in çalışmasından alınmıştır.

⁴⁴ Bu kısımdaki varak numaraları, Koyunoğlu Kütüphanesi nüshasının varak numaralarıdır.

Sonuç

Türk edebiyatında Ahmedî ve Süleymân Çelebi'nin açtığı çığırda ilerleme kaydeden mevlid yazıcılığı, arkasında çok kıymetli edebî eserler bırakarak günümüze kadar gelmiştir. Bu kıymetli eserlerden biri de Ahmed'in *Mevlid* adlı eseridir. H. 873 (M. 1468-69) yılında yazılmış olan bu eser, ilk mevlid metinlerinden biri olması bakımından önem arz etmektedir. Şair Ahmed, dinî ve ilmî birikiminden aldığı ruhsatla hem edebî gücü yüksek hem de referansları bakımından dikkat çekici bir eser kaleme almıştır. Mutasavvıf kişiliğini de yansıttığı eserinin hemen her bölümünde İslam tarihinin meşhur şahsiyetlerinden alıntılar yapmış ve eserinin kıymetine kıymet katmıştır. Ahmed'in *Mevlid*'inin değerli bir metin olarak görüldüğü, hem muhtelif zamanlarda yeniden istinsah edilmesinden hem de bu istinsahların çoğunun özenli olmasından anlaşılmaktadır.

Ahmed'in *Mevlid*'inin Türkiye, Almanya ve Makedonya kütüphanelerinde toplam yedi adet nüshası tespit edilmiştir:

İlk nüsha, Berlin Devlet Kütüphanesinde "Hs. or. 10913" arşiv numarasıyla kayıtlı olan nüshadır.

İkinci nüsha, Makedonya Millî Kütüphanesinde Türkçe El Yazmaları II koleksiyonunda "509" arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Üçüncü nüsha, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde Türkçe Yazmalar koleksiyonunda "2314" arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Dördüncü nüsha, Hacı Selim Ağa Kütüphanesinde Asar-ı Cedide koleksiyonunda "1642" arşiv numarasıyla kayıtlı iken, sonradan Süleymaniye Kütüphanesine taşınan ve günümüzde bu kütüphanede, Yazma Bağışlar koleksiyonunda "112" arşiv numarasıyla mukayyet olan nüshadır.

Beşinci nüsha, Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesinde iken sonradan Bursa Genel Kitaplığına (Bursa İl Halk Kütüphanesi) taşınan, günümüzde ise Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesinde olup burada, Genel koleksiyonunda "502" arşiv numarasıyla kayıtlı olan nüshadır.

Altıncı nüsha, Süleymaniye Kütüphanesinde Şehid Ali Paşa koleksiyonunda "1956" arşiv numarasıyla mukayyet olan nüshadır.

Tespit edebildiğimiz yedinci ve son nüsha ise Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesinde "12715" arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Mevlid türü üzerine yapılmış olan hiçbir çalışmada bu nüshaların tamamı zikredilmemiş, bugüne kadar nüshaların tenkitli bir neşri de yapılmamıştır. Yalnızca İstanbul Üniversitesi nüshası ile Süleymaniye Kütüphanesi nüshaları, 1952 yılında Mustafa Ateş ve 1972 yılında Tahir Alparslan ve Ata Çatıkkaş tarafından mezuniyet

tezi olarak çalışılmıştır. 2015 yılında Sümeyye Atabek tarafından çalışılan Koyunoğlu Kütüphanesi nüshası ile 2016 yılında Turgut Karabey ve Bülent Şıgva tarafından çalışılan Makedonya Millî Kütüphanesi nüshaları ise Ahmed'in *Mevlid*'inin yegâne nüshaları olarak değerlendirilmiştir.

İmla hususiyetleri, nüsha tertibi, kâğıt özellikleri, eksiksiz olmaları... gibi hususiyetler göz önüne alındığında, yukarıda saymış olduğumuz nüshalardan en güvenilir olanları Berlin Devlet Kütüphanesi, Makedonya Millî Kütüphanesi ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshalarıdır. İnebey Yazma Eser Kütüphanesi nüshası da gerek istinsah tarihinin eskiliği ve gerekse talik hatla istinsah edilmiş olmasıyla dikkat çekmektedir. Sondan eksik olan Süleymaniye Kütüphanesi nüshasının da yazı ve kâğıt özelliklerinden hareketle eski bir nüsha olduğu anlaşılmaktadır. Şehid Ali Paşa ve Koyunoğlu Kütüphanesi nüshaları, diğer nüshalara nazaran yeni tarihli ve istinsah hatalarının yoğun olduğu nüshalardır.

Kısaltmalar

A	Şehit Ali Paşa Nüshası
B	Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası
bk.	bakınız
H.	Hicri
İ	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası
K	Koyunoğlu Kütüphanesi Nüshası
M	Makedonya Millî Kütüphanesi Nüshası
M.	Miladi
S	Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası
s.	sayfa
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Y	İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası

Kaynaklar

- Akkuş, M. ve Derman, U. (2017). *Süleymân Çelebi – vesiletü'n-necât (mevlid) (4. Bs.)*. DİB Yayınları.
- Aksoy, H. (2004). Türk edebiyatı(nda mevlid). *TDV İslâm Ansiklopedisi 29. Cilt*, 482-484.
- _____ (2007). Eski Türk edebiyatında mevlidler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5 (9), 323-332.
- Alparslan, T. (1972). *Ahmed'in mevlid'i (metin-nüsha farkları-sözlük)*. [Mezuniyet Tezi]. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Atabek, S. (2015). *Manzum siyer-i nebi (dil özellikleri-metin)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ateş, A. (1954). *Süleymân Çelebi – vesiletü'n-necât (mevlid)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ateş, M. (1952). *Ahmed'in mevlid'i – bir kısmının karşılaştırmalı metni ve Süleymân Çelebi'nin eseri ile kısa bir mukayese (metinlerle)*. [Mezuniyet Tezi]. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Aydemir, Y. ve Hayber, A. (2007). *Makedonya kütüphaneleri Türkçe yazma eserler kataloğu*. TİKA Yayınları.
- Bakırcı, S. (2002). *Mevlid (doğuşu ve gelişmesi)*. Akademik Araştırmalar Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1962). Büyük nazîreler – mevlid ve mevlid'de millî çizgiler. *İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*, 1 (1), 1-24.
- Çatıkkaş, A. (1972). *Ahmed'in mevlid'i (metin-nüsha farkları-sözlük)*. [Mezuniyet Tezi]. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Derman, M. U. (2010). Ta'lik. *TDV İslam Ansiklopedisi 39. Cilt*, 507-508.
- Doğan Averbek, G. (2020). Berlin devlet kütüphanesi'nde bulunan kataloglanmamış Türkçe yazmalar üzerine tespitler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (24), 1-40.
- Fayda, M. (2012). Vâkîdî. *TDV İslam Ansiklopedisi 42. Cilt*, 471-475.
- Hüseyin V. (1910). Mevlid-i Süleymân Çelebi Hazretleri. *Sırât-ı Müstakîm*, 4, (79). 9-10.
- Karabey, T. ve Şığva B. (2016). *Ahmed – manzûm sîret-i nebi (inceleme-transkripsiyonlu metin)*. Akçağ Yayınları.
- Köksal, M. F. (2011). *Mevlid-nâme*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mazıoğlu, H. (1974). Türk edebiyatında mevlid yazan şairler. *Türkoloji*, 6, (1). 31-62.

- Okiç, M. T. (1975). Çeşitli dillerde mevlidler ve Süleymân Çelebi mevlidinin tercemeleri. *Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Mecmuası*, (1), 17-78.
- Özkat, M. (2011). *Münîrî (öl. 1521?)'nin manzum siyer-i nebî'si Cilt: IV-V (İnceleme – Metin)*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Pekolcay, N. (1950). *Türkçe mevlid metinleri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- _____ (1954a). Süleymân Çelebi'nin mevlid'i, metni ve menşei meselesi. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (6), 39-64.
- _____ (1954b). Ahmed'in mevlid isimli eseri. *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (6), 65-70.
- _____ (2018). *Süleymân Çelebi – mevlid (vesîletü'n-necât) (6. Bs.)*. Dergâh Yayınları.
- Şeyh Alî Behçet, *Risale-i ubeydiyye-i nakşibendiyye*, Millî Kütüphane 06 Mil Yz A No: 2722/2.
- Tekin, A. (1986). *Süleymân Çelebi – mevlid*. Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1989). *Süleymân Çelebi – mevlid (4. Bs.)*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ünver, İ. (1978). Ahmedî'nin iskender-nâmesi'ndeki mevlid bölümü. *TDAY Belleten* 1977, 355-411.

Ek: Nüshalardan Örnek Sayfalar

1. Ek: Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası

2. Ek: Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası

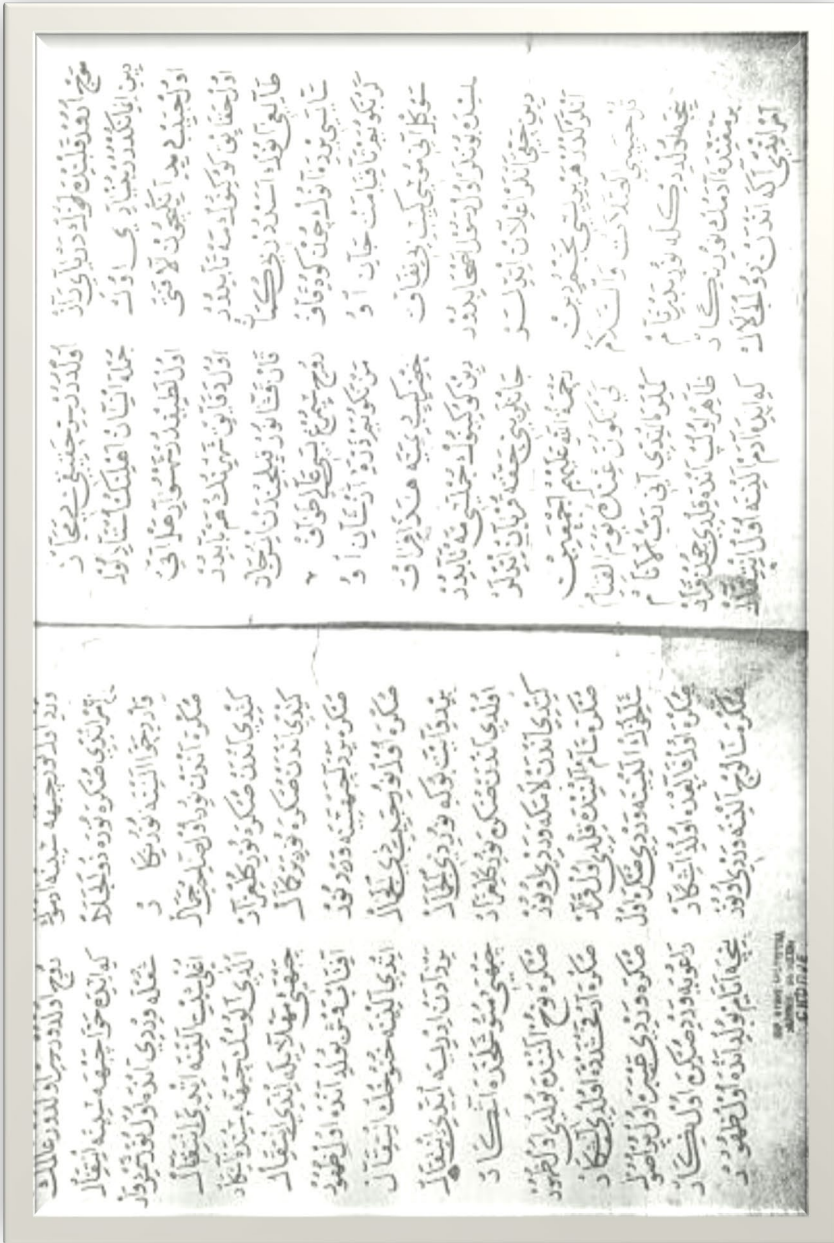
3. Ek: Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası

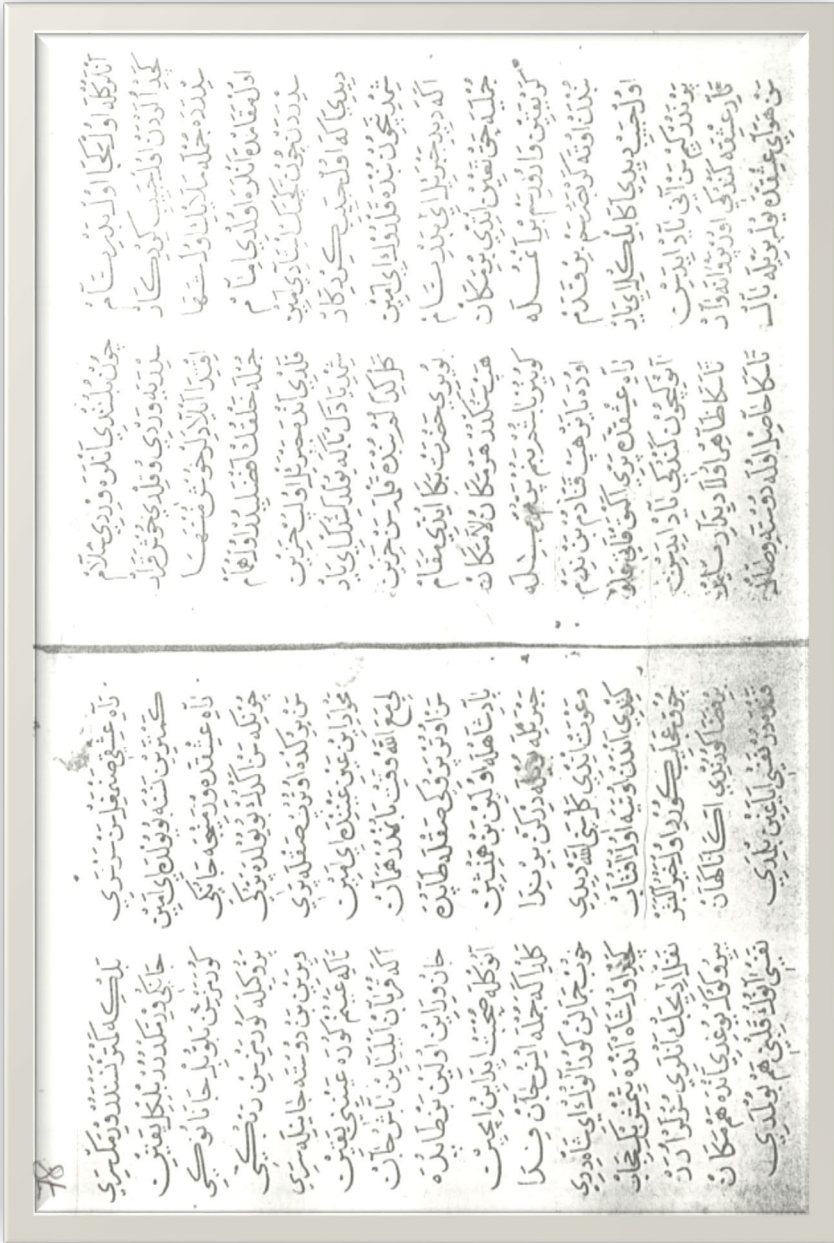
4. Ek: Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası

5. Ek: Berlin Devlet Kütüphanesi Nüshası

6. Ek: Makedonya Millî Kütüphanesi Nüshası

7. Ek: Makedonya Millî Kütüphanesi Nüshası

8. Ek: Makedonya Millî Kütüphanesi Nüshası

9. Ek: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası

10. Ek: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası

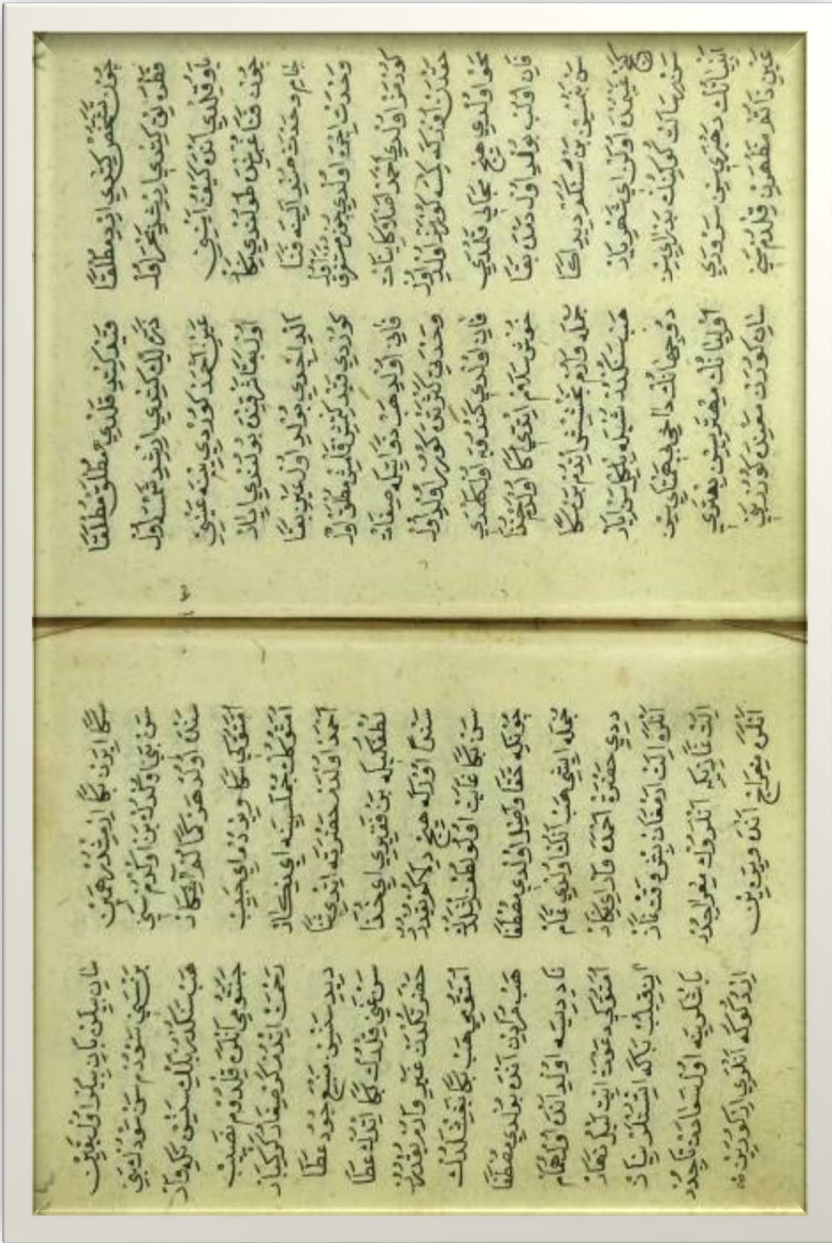
11. Ek: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası

12. Ek: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası

13. Ek: Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası

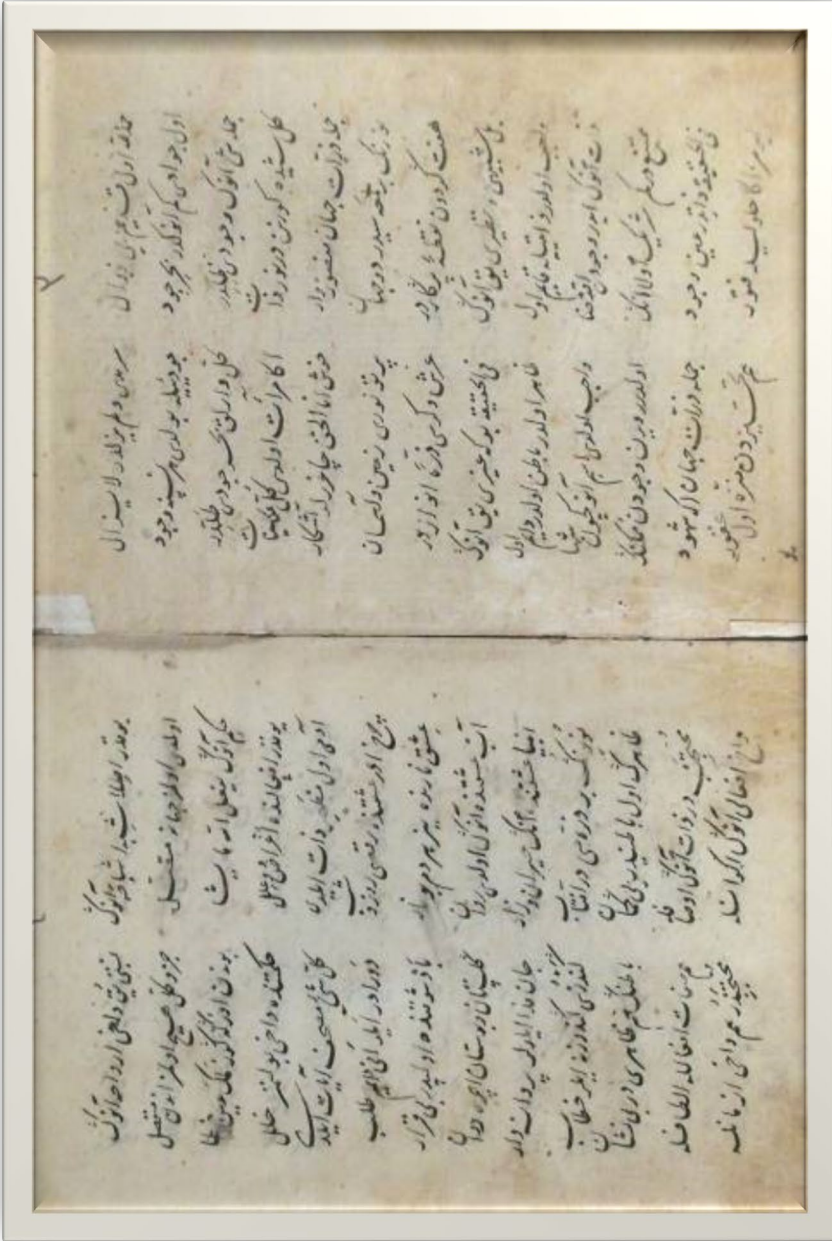
14. Ek: Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası

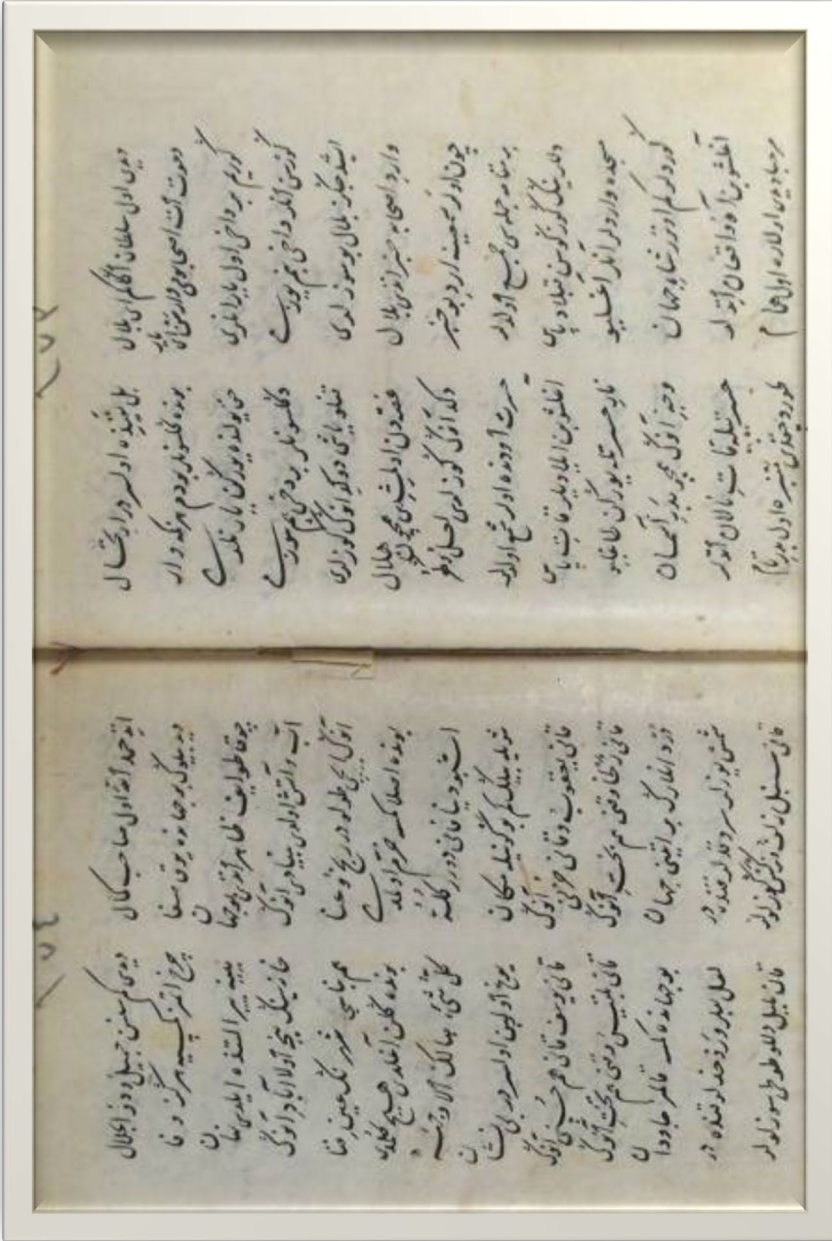
15. Ek: Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası

16. Ek: İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası

17. Ek: İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası

18. Ek: İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi
Prof. Dr. Metin AKAR'a Armağan

Cilt/Volume 5, Sayı/Issue 4, Aralık/December 2021, s/p. 2192-2241

19. Ek: İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası

20. Ek: İnebey Yazma Eser Kütüphanesi Nüshası

21. Ek: Şehit Ali Paşa Nüşhası

22. Ek: Şehit Ali Paşa Nüşhası

23. Ek: Şehit Ali Paşa Nüşhası

24. Ek: Koyunoglu Kütüphanesi Nüshası

25. Ek: Koyunoglu Kütüphanesi Nüshası

26. Ek: Koyunoğlu Kütüphanesi Nüshası